

119

ס ד י נ ת י ש ר ג ל
ה כ נ ט ת

א.ס.א

פרוטוקול מס' 19/א

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', ז' בכסלו תשס"ז - 22.11.55 בשעה 10.45

ב נ כ ח י מ :

חברי הוועדה:

- י. גורלי - י"ר
- ח. אריאב
- י. בדר
- א. בהיר
- א. בקר
- א. הרצפלד
- ס. חזני
- י. ספיר
- ז. סוזמייב
- י. פרדך
- ס. קלסר
- ח. רובין

סוזמנים:

- שר המסחר והתעשייה פ. ספיר
- מר גלבוע - מטעם משרד המסחר והתעשייה
- מר הירשברג - " " " "
- מר לייזנברג - " " " "
- ד"ר קיסרון - מטעם משרד המשפטים
- מר בזק - מזכיר הוועדה
- מר ספיבק

סדר היום:

- 1. בעיית הגדלת הפער במאזן המסחרי
- 2. *השאלה של גודל הפער במאזן המסחרי*

הי"ר י. גורלי:

אני פותח את הישיבה.

י. ספיר:

היום נתפרסמה בעתונות הודעה האומרת, כי הנהלת המכס לצורך חישוב המכס במומם השעונים שנקבעו בחוק החליטה על דעת עצמה להעריך את שער הלירה לא בלירה ושעונים הדולאר אלא ב-2,340 ל"י. הייתי רוצה לדעת: מהו הבסיס החוקי לכך ועל דעת מי נעשה הדבר?

הי"ר י. גורלי:

השאלה נובעת לשר האוצר ואינך יכול להפנותה לשר המסחר והתעשייה.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: לי אין מושג על כך.

ז. סוזמייב:

אני מפנה את השאלה אל שר המסחר והתעשייה: השינוי הזה פוגע בשורה ראשונה בייצוא. העלאה זו נובעת ביבוא ללא הקצבת מטבע, ביבוא על סמך פמ"ז. אני שואל את שר המסחר והתעשייה: האם ידע על כך ומה הוא חושב לעשות בנידון?

ח. רובין:

מעתי כי אתמול נתקיימה הצבעה על צו
מכס בענין מזונות. הייתי מבקש לרשום

לי זכות הודעה.

י. בדר:

ומה בענין הפרוצדורה?

הי"ר י. גורני:

אינני מסכים לדברי חה"כ בדר שהפרוצדורה
בענין זה אינה ברורה. נכון שאפשר גם
שלא לנהוג לפי הפרוצדורה, אבל עובדה היא כי זכות הסתייגות וזכות
למתן הודעה שומרים חברים לעצמם כשהם נוכחים בישיבה. רק במקרה יוצא
מן הכלל דאם יש להם טיבה מיוחדת אפשר להרשות להם למסור הודעה גם
אם לא היו בישיבה. אינני מתנגד לתת לחה"כ רובין למסור הודעה מעל
במת הכנסת. אילו הסדובר היה בהסתייגות - הייתי מתנגד לכך.

ח. רובין:

הייתי מציע להקדיש פעם זמן לנושא זה.

י. בדר:

דעת יו"ר איננה נכונה. נכונים דבריו באשר
להסתייגויות, אבל לא באשר לאזורים הסתייגויות
פרוצדורה מיוחדת. צוים אינם עוברים קריאה ראשונה, שניה ושלישית,
הם עוברים במישרין מן הוועדה לדיון בכנסת. גם אם רוצה מישהו שאיננו
חבר ועדת הכספים לרשום לו זכות הופעה בדעה נפרדת - הוא יכול לעשות
זאת. לא אחת קרה כי חברי סיעות שאינם חברי וועדת הכספים ואינם
יודעים גם את המתרחש בוועדת הכספים - הופיעו בדיונים אלה.

גם אני לא הייתי בישיבה, אולם אינני רוצה
למסור הודעה. אילו הייתי בה - הייתי מצביע בעדה.

הי"ר י. גורני:

אינני זוכר סקרה המאשר את הנחתך. יתכן ואתה
צודק, אולם לא היה סקרה שאיש שאיננו חבר
וועדת הכספים הופיע על במת הכנסת בדעה נפרדת.

על כל פנים, ניתן לח"כ רובין להופיע
מעל במת הכנסת בדעה נפרדת.

אנו עוברים לסדר היום: בעיית הגדלת הפער
במאזן המסחרי.

א. חרמפלד:

מאז העליתי את הבעיות לא חל כל שינוי, ולא
אחדש על כן בדברי דבר.

אני מצטרף לברכות שנשמעו ואני מביע את רחשי
לבי לשר החדש. לצערי לא ניתן לי לעשות זאת עד כה, ובהזדמנות זו אני
מצרף את ברכותי אני.
ועתה לענין. משרד זה, משרד המסחר והתעשייה,
שונה מכל שאר המשרדים הממשלתיים ולא רק בטרוקטורה אלא בעצם המטריאה
בה הוא עוסק. משרד זה מטפל באנשים, שאפשר לקרוא להם "מיוחסים". אני
מכיר את ה"מיוחסים" הללו מיום שהייתי לצינזי. צריך להתייחס אליהם
בדרך ארץ ובכבוד. אם תתן למשקיע לחכות במשרדך שעה אחת מיותרת יש
בזה נזק למדינה כולה. על עובדי המשרד לדעת איך לטפל בבאים ואיך
להתייחס אליהם. אין אנו פטורים מזאת. במידה ונדע לקרובם ולהתיר
אתם - נבדיל את ההון המושקע, נבדיל את הפרסטיג' שלהם ואת הקשר
שביניהם לבין המשקיעים. בענין זה בודאי אין חילוקי דעות בינינו.

לא אחת באים אלינו אנשים עם עניינים מטופקים ומפוקפקים. צריך לכוונם ולתת להם את ההדרכה הנכונה.

ענין הזמן. אין חבר המצדיק עובדת הסחבת. אין כל טיבט שבקשה המופנית למשרד המסחר והתעשייה תקבל את פתרונה רק לאחר שנה. דבר שאפשר לעשותו היום - צריך לעשותו היום ולא לדחותו למחר.

אני מאמין בכוחותיו וביכולתו של השר החדש. אני יודע שגם בקרב חוגי משרד המסחר והתעשייה שמחים לשינוי. הכל מאמינים בשינוי שיבוא. נכון שהשינוי מחייב קרבנות, ובשלושה דרכים: (א) שינוי היחס לקהל; (ב) שינוי הזמן; (ג) שמירה על מוצא פה.

לא נבטתי בדברים הקונקרטיים העומדים לפנינו. דברתי באופן כללי, העליתי את הדברים לא אחת, ואני תקווה כי הפעם יבוא שינוי.

ס. סלמון: אני מצטרף לברכות שהשמיע ח"כ הרצפלד. אני רוצה להטות את חוט מחשבתו של ח"כ הרצפלד. היחכן שפקידים גבוהים במשרד מסלתי יחליטו בענין מסויים ופקידים נמוכים יותר יבואו ויעכבו את החלטתם? לא אחת קרה כדבר הזה. אני מדבר עכשיו על מקרה שאזרח מסויים נתבע לשלם סכום מסויים. ערער וביקש בירור. מנהל המשרד הסכים לקיים בירור. עד לקיום הבירור הוחלט שהאזרח יכניס על החשבון סכום כסף. האזרח טלא אחרי ההוראה. הבירור לא נתקיים. גבו מן האזרח את מלוא הסכום.

הי"ר י. גורני: אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה כי הסעיף העומד על סדר היום הוא: המאזן המסחרי.

ס. סלמון: המסכת בעקבות דבריו של ח"כ הרצפלד.

ועוד דבר. אין להביא תוצרת חוץ כשיש בית חרושת המייצרת בארץ. הדבר טכה את תוצרת הארץ. הקנס שמטילים איננו מספיק. אני מסב את תשומת לבו של השר החדש לנקודה זו.

ק"ח פה אדם שיוזם להקים מפעל חשוב בארץ. מפעל זה יכל להכניס לסדניה מאות אלפי דולארים. אני יכול להעיד על כך את מר ברנשטיין. היה אצלו אדם שסיקאנו רוצה להשקיע במפעל כזה חמישים אלף דולאר, ובכל זאת לא בוצע דבר.

י. בדר: אני סוכרר להצטרף לברכות, אם כי בדרך כלל אני חושב שכל שר צריך להיות גם חבר כנסת. אחד מהמטגים של המפלגה הגדולה היתה כי נכנסה לכנסת ללא משפטנים. אני מקווה שטקרים כאלה יהיו נדירים ביותר ולא יישנו, ובכל זאת - אני מאחל לו הצלחה, כי הצלחתו הוא היא הצלחת המדינה כולה.

הי"ר י. גורני: מכיוון שנגעת בבעיה זו אני רוצה להעיר, כי מר ספיר איננו חבר כנסת לא משום שהמפלגה לא רצתה בו ולא משום שהוא עצמו לא רצה. מר ספיר הוא שר המסחר והתעשייה אם כי הוא עצמו לא רצה בכך.

י. דבר:

ועתה לבעיית הפער.
הפער הקיים כשילעצמו הוא דבר טבעי. מדינה
המקבלת מדי שנה בשינה מאתים מיליון דולאר מחו"ל בתור הון נוסף -
טבעי הוא שהדבר יתבטא אצלה בפער.

לא אעמוד על בעיית הרכב היבוא. לתומכי
ממשלה השולטת על הייבוא לא רק על ידי המכשיר הקלאסי הקרוי מכס
אלא גם על ידי המכשיר הלא-קלאסי הקרוי שיטת פיקוח ורשיונות, מסוד
להתלונן על הרכב היבוא, כי הרכב היבוא בידי הממשלה.

אגע בבעיית היצוא. כל עוד זו תהיה מדיניות
הייבוא וכל עוד נקבל כספים נוספים מחו"ל יהיה פער בין היבוא והייצוא.
יש להבדיל בין פער שנוצר כתוצאה מבוא כספים נוספים מחו"ל ובין
פער המכוסה על ידי אשראי מחו"ל. פער שנוצר כתוצאה מאשראי מהווה
סכנה. עוד נגיע לכך, בשנת 1961, כאשר נעמוד במצב קשה ונאסרך
להחזיר 37% מהמלוות שקבלנו.

אין בידי עצות טובות והצעות מפורטות
כאשר לייצוא. אינני חושב שמשרד המסחר והתעשייה יוכל להשתלט על כל
בעיות הייצוא, כי כל ארץ של ייצוא היא בעיה בפני עצמה וכל סחורה
של ייצוא גם היא עולם בפני עצמו. אולם אני רוצה להעלות בעיה
אחת, והיא: מנו פועלים בייצוא לפי דין ערך מוסף. בעולם חושבים
כי קנה-המידה הנכון הוא של Comparative Advantage
ואין זהות בין השניים. קנה-מידה זה נוסד, כי אם אתה פועל לפי קנה
מידה אחד של ערך מוסף שאיננו זהה עם קנה המידה השני, ברור שאתה
פוגע בשני. התיאוריה של Comparative Advantage אומרת שפגיעה
בעקרון זה יש בה כדי לבזוז את רכוש המדינה. התיאוריה משתקפת תמיד
בפרקטיקה. ערך מוסף כגישה אדמיניסטרטיבית הוא דבר יותר קל ויותר
שטחי.

נדמה לי כי חלק הגדול של הייצוא שלנו פועל
נגדנו. מנו מייצאים כדי להוסיף מספרים בטסטיסטיקה של הייצוא שלנו.
פועל במדינתנו עקרון של מרקנטליסם זול ושטחי, האוסר: יבוא הוא רע;
ייצוא - טוב; עידוד מפעלים חדשים, ובכל מחיר, טוב מאד; יבוא סחורות
המתחרות בתוצרת הארץ, ותהיה אשר תהיה, רע מאד. מרקנטליסם זה הוא
פרימיטיבי ביותר ופוגע במסק. עד כמה ששיטת המרקנטליסם נראית טובה,
הרי מדינות רבות נפלו קרבן לה, ולא ספרד בלבד.

דבר אחד הוא ענין הטובסטידיה. הטובסטידיה
אומרת שמבחינה מסקית גרידא אי אפשר לעשות ייצוא. איסתי מוצדקת
הטובסטידיה? - אך ורק בתקופת טעבר. בתקופת טעבר יש מקום לתת
טובסטידיה, אבל אי אפשר לבנות מסק או תעשייה על טובסטידיה. מבחינה
מסקית זהו פשע.
אמשיך עוד בענין זה אחרי-כן.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אם כי הנני במשרד רק שבועים ימים לא
אמען כי הדברים הרעים נעשו קודם לכן.
המשרד כמשרד אחראי על אשר היה גם בעבר ולא רק בהווה ועליו לטפל בכל
ענין וענין באופן רציף. לא אטיל אשמה על אחרים, ואתבע זאת גם
מעובדי המשרד. אך בכל זאת עליכם לקחת בחשבון שלא הספקתי עוד
להכיר את כל העניינים המתנהלים במשרדי.

אשר לענין הסחבת והיחס לקהל. אין זה שיין
אמנם לענין, אלא בעקיפין. בפגישתי הראשונה עם העובדים אמרתי בין
היתר שבענין הסחבת אני מקבל את הפורמולה האומרת: מה שאפשר לעשותו

סחר - צריך היה לעשותו עוד אחר-כך. הוא הדין באשר ליחס אל הקהל. אולם בכון גם, שאנשים המקבלים תשובה שלילית ואינם סתמתיים בה קובלים על סחבת. לא תמיד יש סחבת, אלא שניתנת תשובה שלילית והאנשים אינם סתמתיים בה. אני תקווה כי בימי נקודה אלה תהיה הקפדה רבה. אינני יכול לטעון כנגד עובדים על סחבת כשאני יודע מקרים קונקרטיים. כשיבואו לפני מקרים קונקרטיים אטפל בכך באופן החברי ביותר ובאופן החסור ביותר.

הנני מבקש את חברי וועדת הכספים להעביר אלי כל ידיעה וכל אינפורמציה שיקבלו בענין זה כדי שאוכל לספל בדבר.

הסחבת נעוצה בשיטה הקיימת: העבודה האדמיניסטרטיבית בתוך הבית. אביא דוגמה: אדם הרוצה לייצא סחורה חייב להופיע ולבוא בדברים עם כמה וכמה רשויות במשרד הוצר ובמשרד המסחר והתעשייה. השר והתת-שר הקודם מינו בשעתו ועדה שמתפקידה היה למצוא את הדרכים להקל את הפרוצדורה המטובכת הזאת. הועדה הזאת לא סיכמה בענין ולא הביאה הצעות שיש בהן כדי להקל על הנוהג והנוהל. אני מקווה כי תוך חודש ימים נצליח להכניס תיקונים בפרוצדורה מטובכת זו, והעוסק או ביבוא או בייצוא לא יצטרך לחטט את רגליו במשרד למשרד ומרשות לרשות. כי גם אני בדעה שכל עובד כולל השר הוא שמש של הקהל, ולא הקהל הוא שמש שלו.

רוצה אני לתקן את דברי ידידי מר טווייב. אין השנה, ביבוא, מזון זול מארצות הברית. ואם כוונתו של ה"כ" סוזאייב היתה לחמאה, הרי זו הגיעה לפני שנה או שנה ומחצה ולא במשך שמונה חדשים אחרונים אלה.

35 מיליון דולאר יבוא כוללים גם הגדלת מלאי. כן אין להתעלם מן העובדה כי במשך עשרה החדשים האחרונים עלו לארץ 27 אלף עובלים. גם הריבוי הטבעי גדול השנה מאשר בשנה הקודמת ב-4%. השנה עלתה התצרוכת על התצרוכת בשנה הקודמת. היישוב כולו צרך יותר מאשר בשנה שעברה, לא רק במזון אלא גם בחומרים אחרים. הגדלנו ב-10 מיליון לירות את יבוא חומרי הגלם, לא לייצוא אלא לתצרוכת מקומית: הבעלה, רהוט, לבוש, טכסטיל וכו'. כן גדל השנה סעיף "מוצרים וחמרים להשקעות בעין". בשנה החדשים אפדיל-ספטמבר הוצאנו ציוד להשקעות (כולל בנין). הבאנו חמרים עברו שנים מיליון דולאר גם המלאי גדל. אנו רוצים להביע למלאי של שנה חדשים. כיום יש מלאי של 4 חדשים. לא רק מלאי המזון, אלא גם מלאי הדלק וחומרי הגלם לתצרוכת המלאי מהווה אחת הסיבות להגדלת הפער.

לא היה חודש שלא ניתן כסף לתקציב הפיתוח של התעשייה. סכומים קבועים ניתנו מדי חודש בחודשו.

(אחרי כן רשמה מי)

שך המסחר והתעשייה פ. ספיר: הבעיה העיקרית היא הייצור לצורך היצוא ותכנון הייצור לצורך היצוא. בעניני התכנון, ידוע לוועדה שהיו כמה נסיונות אשר לצערי לא הצליחו. היה נסיון של מר גס, הכוונה העיקרית היתה שטר גס וקבוצתו יעסקו בעניני תכנון. אינני בטוח אם מר גס התחמק מזה כי הוא רצה לעסוק בענינים יותר קונקרטיים או מתוך חשש שהוא לא יוכל להגיע לאיזה דבר שלם. אני חושש שזה היה אחד המניעים, שהוא פחד לעשות את התכנון כולו כי הענין הוא די חסור.

עטינו אחר כך נסיון מחודש עם מר בל, ניסינו לרתום את המשרדים יחד אתו וזה לא הצליח. אנחנו מנסים עכשיו לחדש את הנסיון בצורה קצת אחרת מאשר הוא רצה לעשות זאת. אנחנו רוצים לעשות זאת לפי ענפים. היו נסיונות כאלה במשרד המסחר והתעשייה גם בתקופה קודמת. יצאו שני ספרים של המהנדס בבלי על שני ענפים, ואינני מחשיב אותם, חשבת שיש בהם משהו והתאכזבתי, אבל אינני מאשים אותו, ייתכן שזהו המצב.

אנחנו עושים נסיון מחודש ומנסים מאנשים בתוך המשרד שיתכנוו איזו תכנית, זה כולל סקר על הקיים ותכנית להבא בענפים אלה ואחרים. אומרים לי אנשי המשרד המכילים את הענין שבשביל יצור מקומי בכמה וכמה סטחים, ובסטחים עיקריים הם התעשייה, אין מה להוסיף. בסעיף הטכסטיל, אנחנו צורכים בסך הכל 5,000 טון כותנה לשנה. המפעלים הקיימים יכולים לעבד ומעבדים את הכמות הזאת, זאת אומרת שכל מפעל נוסף שיקום בסטח זה ייצר ליצוא. שלוש או ארבעה מפעלים שמשרד המסחר והתעשייה מטפל ומעודד את הקמתם ייצרו רק בשביל יצוא.

זה מתקשר עם עוד שאלה. השנה המשק החקלאי כבר עיבד 22,000 דונם כותנה. ההכנה לשנה הבאה היא ל-50-60 אלף טון. עם כמה מבעלי התעשייה העיקריים קשה היה להגיע להסדר על שימוש בכותנה המקומית. המשק החקלאי בחמש השנים הקרובות, בתכניות הברורות שלו, רוצה להגיע ל-150-200 אלף דונם, זאת אומרת פי חמישה מאשר הארץ צורכת. הבעיה היא שאנחנו לא נוכל להתחרות לא עם כותנה אמריקאית, שזו אחת הבעיות המרכזיות של המשק החקלאי שלהם ולא עם סטק אחר. זה לא רק ענין של הטיב, אלא של סובסידיה עצומה שניתנת. זהו ענין מורכב, אבל המפעלים שעל הקמתם מדברים הם בשביל יצוא ולא בשביל התצרוכת המקומית.

ישנם עוד כמה סטחים, שאנשי המשרד הסבירו לי שהמשק המקומי יכול לקבל הכל מעיבוד מקומי. יכולים לשאול: אם זה כך, אז מדוע בכל זאת אנחנו מביאים בעד 300 מיליון דולר סחורות? אבל אין כאן כל סתירה.

אמרת שאנחנו עוסקים בעניני תכנון, ואני חושב שבדרך שאנחנו רוצים ללכת מלמטה למעלה ולא מלמעלה למטה, נגיע בכמה סטחים לידיעה יותר מפורטת מה אנחנו צריכים לעשות, כי הענין קשור בעוד דבר חוץ מזה שלעצמו זה חשוב. שימושים היעיל של הטילומים הוא רק בצירוד. זה ימשך עטר שנים, אם נוכל לנצל את הכסף במסך ארבע שנים יש תקווה שנוכל להסתמס בו, כי אין איש יודע אם זה ימשך עטר שנים. מניעים לנו עוד 500 מיליון דולר, שבמידה שנוכל לקחת צירוד אפשר לקחת במסך תקופה יותר קצרה. ככל שהתקופה היא יותר קצרה, הריאליזציה יותר אפשרית. אם לקחנו עד היום ב-30 מיליון דולר אניות, זה לא רק ספני שחשבו שאנחנו צריכים לקנות, אלא זו אחת הטיבות - ואולי הסיבה הראשונה - כי שום דבר איננו מסכנים בכך, להיפך, אם לא נצטרך אותן נוכל למכרן. אילו היה צירוד אחר לקחת בעד עוד 10 מיליון דולר, בוודאי שלא היינו לוקחים אניות.

הבאתי זאת כדי להסביר טענין התעשייה מסובך מאד מכל הבחינות, אם כי יש לנו אפשרויות יותר גדולות בענין השגת צירוד מאשר במשך שבע השנים האחרונות.

ס.י.

הערה לדבריו חבר הוועדה חזגי. הוא אמר
שאינו יסוד לדיבורים שאנחנו צריכים לצמצם את התצרוכת שלנו. אם אנחנו
נלך בדרך זו, הרי שבמסך זמן רב היצוא לא יגדל או שלא יהיה כדאי לעשות
בשביל יצוא. ואם אמרתי שכל בעיית התעסיה היא מסובכת - שבעתיים מסובך
ענין היצוא.

אני רוצה להרגיע את מר סוזיב שאין כוונה
להעביר את היצוא לממשלה. אולי קשרת עם זה שאנשי התאחדות בעלי התעסיה
וגורמים אחרים מבקשים שבעזור להם בהקמת חברות יצוא למזרח הרחוק.
האוצר ומסרד המסחר והתעסיה מטפלים בעידוד וביקורת על הענין כמידה
סטתקט סכום כסף. היצוא הוא ענין של הייצרנים, התעסוינים ואולי
גורמים אחרים בארץ. הממשלה, חוץ מעידוד בטחנים שונים, אינה מתכוונת
לקחת את זה לידיה.

דומני שבכל הישיבות שהיו לי כשהייתי
באוצר עם אנשי מסרד המסחר והתעסיה דנו בבעיות של היצוא, ולא רק דנו
בזה, אלא בכל פעם עשו המסרדים כל מה שיכלו כדי לעזור ולעודד, והנה
מר יוסף ספיר אמר שהתייחסו לענין ההוד בפקפוק. אני עד זה כמה שנים
לבידורים בקשר לפרץ הוד, ואיבני יודע שזה כך. אם התכוונת לבידורים
המייגעים בעניני סער או פרמיה, זה ענין בפני עצמו, גם עכשיו זה ישנו,
אבל גם בשיקום הפרדסים, גם בהלוואה של אכספורט-אימפורט הראשונה והשניה,
זה החלק הטוב ביותר של היצוא. אתה פקפקת מה צריך להיות הגבול של
העידוד של מסע חדש ואתה היום מחזיק בדעה זו. אני לא מזלזל בחששות
שלך, אבל מטעם המדינה - אם זה מסרד האוצר או מסרד החקלאות - אני
חושב שהפרדסנות איננה יכולה להגיד שאין מלונים אותה בעידוד. גם
היום יש לי בירור אתם. הם רוצים להעלות את מחיר הפרי המקומי, זה
יעלה את האינדקס בשתי נקודות, ואנחנו אומרים שלא ניתן זאת, זה
יסתכם ב-10 מיליון לירות למסק.

אמרת שאנחנו מבררים את בעיית היצוא, אם
כי כאשר מנתחים אותה נעשה עזוב. 86 מיליון דולר של השנה שעברה ו-90
מיליון דולר של השנה, שבהרכב 90 מיליון דולר של השנה הם יותר טובים
מאשר בשנה שעברה, אבל אנחנו חייבים השכם והערב לספל בענין זה, כדי
שבעוד שש שבע שנים נוכל לאזן את מאזן התשלומים, ואנחנו צריכים ערך
מוסף של 30 מיליון דולר לשנה. ויש יצוא שונה, החל מ-14% ערך מוסף
עד 40%-50%-60%. ישנו בוועדה של שני המסרדים ושיפלנו ב-13 סעיפים,
אחד יותר חשוב ואחד פחות חשוב, שיכולים לעזור ליצוא. ואותם אנשים
שומרים באופן פשוט: פרמיה, עושים עוול לענין. אני יכול להוכיח שגם
בשנתיים האחרונות ניתנו פרמיות, אבל מי שאומר פרמיה עושה עוול לענין,
אינו מקרב את הפתרון אלא מרחיק אותו ומעורר סבך של בעיות שיזעזע טוב
את היצוא, כי זו הליכה בדרך ההתנגדות הקלה שאינה פותרת את הבעיה.
בניח שמחר יחליטו על 20 או 40 גרוש פרמיה. האם כעבור שלושה, ששה
חודשים או שנה לא יבואו אנשים לטעון בשם ענף מסויים שערכו יותר גדול
ביצוא, ויגידו מדוע רק לדברים אלה ואלה נותנים רק 14% ערך מוסף, ומדוע
לא לדבר שנותן 50% או 60%. ובכלל השער אינו יציב ואנשים עדים לשער
הרסמי ולא פחות עדים לשער הכלתי רסמי, גם אם זה בקרא שחור או אפור.
ואני חושש שהתוצאה הראשונה של הפרמיה תהיה שזה יגדיל עוד יותר את
הפער בין השער הרסמי והבלתי רסמי, והתוצאות אחר כך הופכות לעובדות,
ואיננו מעוניינים בכך.

אמרת שזוהי הליכה בדרך ההתנגדות הכי
קלה. כי נוסף ל-12 סעיפים, חוץ מפרמיה, אנחנו רוצים להמליץ לשרים
המעוניינים בכך, יש בוודאי גם כמה סעיפים שלא עסקנו בהם שצריכים
להיבדק על-ידי בעלי התעסיה עצמם. הבנקים בתוך 12 הסעיפים. אבל כמה
הוצאות יש מסביב ליצוא שזה ענין של התעסין והבנקים וכל המטפלים בזה.
אינני בטוח אם זה נותן פחות מפרמיה של 20-30 גרוש. אולי אפשר למצוא
צורות לפחות בחלק הזה של הגדלת פריון העבודה, אם כי אני יודע שמהו
זו בענין זה בשנתיים האחרונות - אולי אפשר למצוא דרך של נורמות אחרות
בשביל יצוא. אני יודע שבארצות אחרות זה קיים, ואנחנו מטפלים .

ס.י.

בענין זה של הגדלת השרשרת בחוליות בוספות של הטלה על היצוא בוסף לחוליות הקודמות שהן גם כן אינן מעטות. אין לנו מטה-קסמים בענין זה, ואינני יודע מה יסתנה תוך חודש או שנה, אבל הפרוצס של הענין הזה, לו היה זה ענין פשוט של צמצום הפער, אז בוודאי קודמי היו עושים זאת. אחת הסיבות שלא עשו זאת היא שהענין הוא סורכב ומסובך ויש לו הרבה אספקטים, הרבה דברים תלויים במסדר יותר מאשר מחוץ למסדר. נעשה בקרוב כמה דברים בוספים, וזה אחד מארבעת הדברים העיקריים שהעמדנו לעצמנו כמטרה במסדר: תכנון, הרחבת התעשייה, בעיית היצוא ועניינים אדמיניסטרטיביים ובוהל שיש להם חלק בענין וטאותם בוודאי נסדר באופן דרסטי יותר מזה אינני יכול להבטיח.

היו"ר י. גורי: את סיכום הדיון עם סר המסחר והתעשייה לא נוכל לעשות בישיבה זו, כי לוח הזמנים איננו מתאים לכך. נעשה זאת באחת הישיבות הבאות.

ז. סווייב: מה יהא על השאלה ששאלנו את סר המסחר בענין המכס?

סר המסחר והתעשייה פ. ספיר: אני אכרוק את הענין.

היו"ר י. גורי: אני רוצה לקדם בברכה את סר החקלאות, חברנו קדיש לוז. לא יועיל לו כל מה שיוגד לו בהזדמנות זו, זה גורלו של עסקן ציבורי כשמגיעה השעה להסמיע דברים באזניו.

אני רוצה לומר שנהנינו מאד מחברותו של קדיש לוז בוועדת הכספים. קדיש לוז הוא אדם אשר רישומו ניכר בכל ענין שהוא מסתתף בו, ותמיד מקסימים לדבריו בענין כי הם תמיד נאמרים מתוך שיקול דעת מדויק והדברים הם תמיד בעלי ערך. אני מכיר את סר החקלאות שלושים וכמה שנים, וקשה להעריך אותו כפי שאני מעריך אותו כאן, בלי להפריז, ואני בטוח שאינני מפרז אף במלה אחת.

כיון שהיה חבר ועדת הכספים והיתה לנו חברות טובה בעבודה ונהנינו מהשתתפותו בוועדה - הברכה שלנו מלווה קצת בצער שאנחנו מפסידים חבר טוב וחשוב מאד בוועדת הכספים. יחד עם זה מלווה אותנו רגש של גאווה, שוועדת הכספים באמת הפכה משתלה לגידול שרים: חברנו פנקס המנוח, השר גפתלי, השר רוקח וכעת סר החקלאות לוז. אם לדבר באורח סליצה הייתי יכול להשוות את הכנסת לאולם הרצאות ואת ועדת הכספים למעבדה. זו מעבדה שמקרבת את האנשים שמשתתפים בוועדה יותר לענין וזהו מצפה רי גבוה שממנו אפשר להשקיף על כל עבודתה של הממשלה. כי ועדת הכספים היא מרכז העצבים של כל העניינים. בשעת הדיון בתקציב יש הזדמנות להשקיף מהמצפה הזה, ובכל ימות השנה מחוץ לימות הדיון בתקציב אנחנו חודרים לפינות רבות, אולי לא במידה מספקת, אבל נדמה לי שסום ועדה פרלמנטרית אחרת אין לה היקף כזה שניתן לוועדת הכספים. מסתבר איפוא שזה לא מקרה שחברים שלנו עוברים לכסא של שרות בממשלה.

ברצוני עוד להוסיף שבדרך כלל הקואופרציה שלנו טובה עם כל שרי הממשלה. ועדת הכספים אינה יכולה להתאונן כי היא יותר מכל ועדה אחרת מסרידה את שרי הממשלה והקואופרציה שלנו אתם היא טובה מאד. אבל ברור ליה חברים שעברו מהוועדה לממשלה, יש לנו מלבד הקואופרציה הטובה עם כל השרים גם איזה קשרים יותר עמוקים ואנחנו תמיד פוגשים אותם ברצון רב ומתוך יחס מיוחד.

ובכן מצאתי לנכון לומר את המלים האלו לשר החקלאות ונקווה שתהיה לנו קואופרציה טובה אתו בעבודה במידה שעניינים של מסדרו יגיעו לוועדת הכספים. אולי יש בדברי גם איזו נימה אישית, כי כשאמרת שהברכה מהולה קצת בצער פרידה הרג באופן מיוחד זה חל עלי, כי אני עובד אתו עשרות שנים בעניינים רבים ושונים ובאופן מיוחד למדתי

להעריך אותו, אולי יותר מאשר אחרים. ותמיד כאשר נתקלתי באיזו בעיה, ידעתי שההתייעצות אתו היא חשובה מאד, וידעתי שאחרי ששמעתי את דעתו אני יכול באופן יותר שקט להכריע בענין צריך הייתי להכריע. אם כן אני חושב שוועדת הכספים, שהיא בדרך כלל בית-ספר טוב, שימשה בית-ספר גם לטר החקלאות ומלבד הסגולות הטבעיות שהוא מחונן בהן גם הנסיון שרכש בוועדת הכספים יעזור לו בעבודתו, וברכתנו מלווה אותו.

טר החקלאות ס. לונ:

אני מודה מאד על כל הדברים הטובים ששמעתי. ועדת הכספים היתה בשבילי באמת בית-ספר חשוב מאד, וכל שנות עבודתי עם יושב-הראש הן בוועדת הכספים והן לפני ועדת הכספים היו בשבילי שנים שבהן למדתי הרבה, לא רק לגופם של העניינים שבהם טיפלנו במשותף כי אף גם באופי של האדם שהדריך אותי במשך עשרות שנים של עבודתנו המשותפת.

בוועדת הכספים יושבים חברי המסתייכים

לסיעות בעלות הסקפות טובות ומנוגדות. אף על פי כן נדמה לי שמעל לניגודי הסקפות אלה התרקמו כאן יחסים חבריים באמת בין כל חברי הוועדה, וכל אחד מהחברים שאתם עבדתי בשאר לי חבר נאמן ואני בשארתי לו חבר נאמן מתוך הרגשה של אפשרות מגע אישי ללא כל מחיצות.

משהו לחבר הכנסת הרצפלד. אמנם היו

כמה שרי חקלאות, מדי פעם הם מתחלפים, אבל בהיסטוריה של ההתייעצות שלנו יירשם שר חקלאות אחד והוא הרצפלד, ואיני צריך להוסיף מלים.

היו"ר י. גורי:

הבעיה אשר בגללה הוזמן לכאן שר החקלאות היא שאלה שנתעוררה בוועדה על-ידי חבר הוועדה חזבי, אקרא כמה טורות מדבריו על-מנת להיכנס לענין. לפני כמה חודשים הוקמה קרן הלוואות לישובי עולים זעירים הנכנסים לתהליך הייצור ואינם יכולים להופיע בבנקים, מצבם קשה ומשום כך הוקמה קרן מיוחדת... היינו רוצים לקבל בענין זה את ביאוריו של שר החקלאות.

ס. חזבי:

אולי יורשה לי בהזדמנות הימצאו של שר החקלאות להעלות שני דברים השייכים בחלק לשר החקלאות ובחלק לשר האוצר. דבר אחד הוא ענין שמדברים עליו והוא הועלה בכנסת, ענין השטפונות והארבה. יש כאן שתי בעיות. בדרך כלל צריך לזכור מה שנאמר בתלמוד, אחרי העובי הולכת העניות. אותו המסק שנמצא רחוק בספק לוקה כפליים ופי שלושה והעניות הולכת אחריה; אותו המסק המים עולים אצלו יותר ביוקר; אותו המסק, הובלת האספקה אליה סמרכז הארץ עולה יותר ביוקר; הובלת התוצרת שלו עולה יותר ביוקר; אותו מסק כורע תחת נטל מיוחד של תוצאות סמירה ובטחון; הוא נפגע גם בדרך כלל בבצורת ובארבה, ואנחנו רואים זאת עכשיו. טרם שנרפאו מהבצורת של השנה שעברה במסקי הנגב המערבי, וכבר קפצה עליהם מכת הארבה. קיימת שאלה של החשת עזרה לאלתר בקשר לארבה. מונח לפני העתק מכתב שהגיע לשר החקלאות ממסק מסויים שהפסד של שעות מספר בלבד הגיע ל-88,000 לירות, ויש למצוא דרך כיצד לאפשר לו להחזיק מעמד, מסק זה הוא לא ותיק, המסקים השכונים בנגב המערבי הם במקרה מסקים טובים מבחינה מסקית וכספית. פירושו של דבר שהעזרה חייבת לבוא מיד.

יחד עם זה אני רוצה להעלות רעיון: האם

בארץ הזו שתמיד פוקדים אותה פגעים מסוג זה, האם לא צריך לחשוב על איזו צורת ביטוח מסלכתית ופרסית במסגרת הארנונה או ליד הארנונה, צורת ביטוח נגד פגעי טבע כאלה שהם בארץ הזו אורח קבוע, בצורת, שטפון או ארבה, פחות מאשר פגעי מלחמה, אם כי ההיקף של פגעי מלחמה יכול להיות יותר גדול. אבל בכל זאת מקווים ששנים לא יהיו פגעי מלחמה, ובכל זאת צוברים כספים. הבצורת פוקדת אזורים מסויימים בארץ כמעט בכל שנה שלישית. השטפון פוקד אזורים אחרים, והנזק מגיע למאות אלפי לירות. אי אפשר להשאיר את האדם או את המסק בדרך במלחמה הזאת נגד פגעי הטבע. אינני יודע מה הכתובת הישירה אליה צריך להפנות הצעה זו. אני מציע לחשוב על דרך של ביטוח על יסוד של תשלום קבוע מצד המבוטח והשתתפות קבועה מצד המדינה, כי בסופו של דבר זה עולה גם למדינה.

ס.א.

הדבר הסני הוא ענין סנובע לשר החקלאות ולאוצר. זה בקשר לקליטת בווער עולה. ידוע לי שמפעל עליית הנוער הגיע למספר מחוסר אפשרות של קליטה. אין צורך להסביר מה חסיבותו של המפעל הזה בטביל ההוה והעתיד. מחוסר אפשרות של דיור קשה לקלוט הענין מצריך דיון, ואני מציע שלקראת הדיון בתקציב הפיתוח צריך להביא עקרון קבוע או זמני שסיכון לקליטת בווער עולה דינו כדין סיכון אחר. אני יודע שהתביעה מסתכמת ב-500 יחידות דיור.

בעתון, דבר " מסוף יוני לתוב: קרן למושביו עולים שהוקמה על-ידי תנועת המושבים תתחיל לפעול בראשית יולי. מטרת הקרן - לבוא לעזרת מושבי העולים בהלוואות למטרות קונסטרוקטיביות. מחצית הונה של הקרן תוקדש למתן הלוואות למושבים בצורה קולקטיבית, לביצוע מפעלים מסותפים בתוך הישובים, והמחצית השניה תעמוד לרשות המתישבים כיחידים.

הקרן שהוקמה ביזמת קרן תנועת המושבים מתעדת לגייס הסנה כמיליון לירות. על סכום של 600 אלף לירות נתקבלו כבר התחייבויות, מזה הוכנסו כבר לקופת הקרן כ-270 אלף לירות. בין המשתתפים בהקמת הקרן הווער הפועל של ההסתדרות, הסוכנות היהודית, משרד האוצר ומוסדות אחרים.

אין לי כאן אלא לחזור על הדברים שאמרת בנוכחות שר האוצר: הצורך הזה אינו קיים רק בישובי העולים של תנועת המושבים, אלא בישובי עולים שלנו וכל מקום אחר. אז אילו לא תבענו עוד לפני שניתן הכסף הזה לתנועת המושבים, אפשר היה לומר לא תבעתם, אם כי אין כל הצדקה אם המדינה עושה איזו פעולה ואפילו אם אזרח סוויים אינו תובע, שהיא תפלה אותו לרעה מאזרח אחר. על אחת כמה וכמה שאין אנחנו מפסיקים מלתבוע. ישנם ישובים שנכבשים עכשיו לתהליך הייצור, אלה הישובים שסמוכים קצת על עבודות ציבוריות, עבודות דחק, אבל רוב ישובי העולים כבר יצאו ממצב זה ומתחילים להיות סמוכים על סולחנם. לכנסים אינם יכולים להופיע, והם יכולים להיעזר רק על-ידי קרנות עצמאיות של הזרמים בעזרת כספי המדינה והסוכנות היהודית. אנחנו מעלים את התביעה הזאת כל הזמן. איננו רוצים אף פרוסה יותר אלא אם הושקעו על-ידי האוצר או הסוכנות היהודית 300,000 לירות בישובי עולים או בקרן של ישובי העולים המסונפים לתנועת המושבים. אם במסגרת של 150 ישובי עולים השקיע האוצר 300,000 לירות בצירוף סכומים נוספים - אז הרי בטביל מסגרת הונה 50 ישובים צריך להשקיע רק שליש מזה.

שר החקלאות ק. לוז:
יש פה ענין אחד שאינני יכול לענות עליו, ענין הנוער העולה. אינני זוכר שנתקציב משרד החקלאות היה סכום לסיכון לנוער עולה. אולי בצורת הלוואה לסוכנות, אבל לא במיוחד בקשר עם בווער עולה. אני נאופן אישי יכול להצטרף לתביעתו של חבר הוועדה חזבי שיש להחיש את ענין הסיכון לנוער עולה, אבל אינני יכול להגיד דבר בקשר עם משרד החקלאות.

בענין הארכה היתה בשנוע שעבר הצעה לסדר היום ואין לי מה להוסיף. הנזקים במסגרת ארצית אולי אינם חמורים, אבל בטביל אותם המסקים הם קשים, והסלנו על קציני הפיתוח לעבוד בכל המסקים ולעשות הערכה כספית, ונבוא אחר כך בדברים עם האוצר בקשר עם העזרה שצריכה להינתן להם.

הוא הדין לגבי הסטפונות. על הצעה לסדר היום אענה היום אחר הצהריים. בגרמו נזקים רבים על-ידי הסטפונות; בכמה מסקים אין לדבר על נזקים כי הענין הוא חמור הרבה יותר, זה חורבן, וגם בענין זה כבר קיבלנו דינים וחשבונות רבים מקציני הפיתוח, ולאחר שנסכם אותם נבוא בדברים עם האוצר בקשר לעזרה שצריכה להינתן להם.

ס. חזבי:
אולי תתייחס לזה מצדך לחשוב על הצעות?
שר החקלאות ק. לוז:
זה רעיון חשוב. אינני בטוח אם הפגעים האלה ניתנים לביטוח, אלא אם הוא ייעשה

במסגרת ממלכתית, היינו לאו דווקא שהמבוטחים, המשקים החקלאיים, יהיו השותפים בקרן כזו, כי אז הסכומים יהיו רחוקים מלמלא את הצרכים. אתה אומר כדוגמת הארנונה. הארנונה היא ביטוח אשר אלה שצפויים לבזקים מפעולות מלחמתיות מסתתפים בה, היינו בעלי רכוש. לא כן ענין זה. כאן צריכה להיות עזרה ממלכתית. גם אלה אינם צפויים כלל לבזקים כאלה צריכים להסתף בזה, וזהו כבר דבר קשה ומסובך שצריך לתכנן אותו יותר ולחשוב אם הוא ניתן לביצוע.

ועכשיו לענין שבטבילו נקראתי. במידה שהסאילתה של חבר הוועדה חזני מופנית לאוצר, הרי אין אני יכול לענות מאומה. אינני יודע גם את פעולות האוצר בטוח זה. במידה שהדבר מופנה למשרד החקלאות, הרי כיררתי שמשרד החקלאות עשה פעולה אחת בדצמבר 1954, והיא סידור הלוואות לקרנות של הגופים ההתיישבותיים באמצעות בנק דיסקונט. ניתנה הלוואה לכל הקרנות של הגופים ההתיישבותיים, קרנות של הסוטר הצעיר, הקיבוץ המאוחד, איחוד הקבוצות והקיבוצים והפועל המזרחי. ניתנה הלוואה של 60,000 לירות לכל אחד. לקרן תנועת המושבים ניתנו 105,000 לירות; למפעלי העובד הציוני - 30,000 לירות. ההלוואה ניתנה לפרעון בטסה תשלומים, אולם מתוך הבטחה שמדי הגיע מועד הפרעון תתחדש ההלוואה, וכך זה ימשיך חמש שנים. הסכום המוגדל שניתן לתנועת המושבים הוא בהתאם להיקף ההתיישבות החדשה שתנועת המושבים פועלת בו, היא מורכבת משלושה גורמים והסכום מורכב משלושה: 60,000 לירות לקרן תנועת המושבים; 40,000 לירות לקרן מיוחדת לישובי עולים ו-5,000 לירות לסמינר לעולים. זה כל מה שאני יכול להגיד בענין זה.

א. בהיר:
בקשר עם השאלה שנשאלה על-ידי חבר הוועדה חזני על סיכון לקליטת נוער עולה - עד כמה שידוע לי נשלח מכתב בנדון ספר קול ליושב-ראש הוועדה, אז אולי יסביר יושב-ראש את הענין. אין זה קשור עם הסאילתה המסויימת שעליה דיבר שר החקלאות.

עכשיו בענין זה. הפעולה הזאת לא בעטתה במסגרת משרד החקלאות אלא במסגרת של פעולות אשראי של משרד האוצר. ההגיון מחייב שחבירור בשאלה זו יהיה עם משרד האוצר ולא עם משרד החקלאות. וכאשר נשמע את התשובה נוכל להתייחס אליה.

היו"ר י. גורי:
לאחר שהוסקעו הכספים והקרן החלה לפעול בכל מסגרת בנפרד, יש למשרד האוצר מנע בענין זה כמו בענינים אחרים בנוגע לפעולות הארגון הזה או לא. במידה שיש מנע כזה, שורת ההגיון מחייבת שהמנע יהיה לא עם האוצר אלא עם משרד החקלאות, ולכן עומדת בעינה השאלה מי הוא המסיב.

א. בהיר:
זו לא היתה השקעה תקציבית, אלא פעולה אשראית. לכן אני אומר שמשרד החקלאות לא צריך לעמוד בקשר עם הקרן. אבל ההצעה של חבר הוועדה חזני היא שהאוצר יתן הלוואה לקרן המושבים של הפועל המזרחי, ובנקודה זו צריך האוצר לענות מדוע הוא מסרב - אם הוא מסרב - לתת את ההלוואה הסבוקשת על-ידי הפועל המזרחי.

היו"ר י. גורי:
לאחר שנשמע דברי חברי בחליט מי הכתובת בשביל זה.

מ. קלמר:
בשבילי כל המצב הזה מוזר מאד. הופיע בפנינו שר האוצר ונשאלה הסאילתה, הייתכן שהאוצר יפלה בין אזרח לאזרח באופן הברור ביותר. אינני יודע משום מה התחמק שר האוצר מלענות תשובה ישירה, היפנה אותנו למשרד החקלאות. כתוצאה מתשובתו זו הזמין יושב-ראש הוועדה את שר החקלאות והעמיד את השאלה לדיון. עכשיו בא שר החקלאות ומספר לנו על דבר לגמרי אחר. אינני יודע מה ההגנה על שר האוצר. אני סומן ששר החקלאות איבנו יודע בענין זה שהוא מסר על דבר העזרה שניתנה מצד משרד החקלאות לקרנות שונות של הישובים השונים של הזרמים השונים, ובתוכם גם ישובים שלנו.

ס.י.

עכשיו הוברר לנו שהאוצר באופן יסיר נתן 150,000 לירות ליטובי עולים המסתייכים לתנועה מסויימת, ועל הפניות של תנועה אחרת המרכיזת 50 יטובים היתה תשובה שלילית. אני חושב שוועדת הכספים צריכה לחוות את דעתה, האם היא יכולה להסכים שמקופת האוצר תינתן תמיכה רק לזרם אחד. היות שזה לא עבר למשרד החקלאות, אני מקבל הנחת דעתו של חבר הוועדה בהיר שזה ענין של האוצר. אני רק מוסיף ששר האוצר היה כאן והוא לא נתן את התשובה המספקת בקשר עם זה, ומסוים כך הייתי אומר שנעמיד לדיון בסדר היום של הוועדה את הענין ונדון בו בנוכחות שר האוצר.

שר החקלאות ס. לונז:

קודם דיברתי על הלוואות שניתנו באמצעות בנק דיסקונט. למסקים שחבר הוועדה בדר מעוניין בהם בנק דיסקונט לא הסכים לתת את ההלוואה, באשר זו היתה קרן חדשה, ואז סודרה על-ידי משרד החקלאות הלוואה למסקי חירות. בתחילה היה הסכום של 10,000 לירות, ואחר כך הוגדלו הסכומים, עכשיו הם מגיעים ל-25,000.

י. בדר:

אינני יכול לקבל את ההסבר של שר החקלאות אשר ניתן מתוך חוסר ידיעות מדוייקות. אני רוצה להגיד את האמת. ב-1953 סידר משרד החקלאות הלוואה של 10,000 לירות. אני פניתי בענין זה באופן אישי כמה פעמים למר אפרתי, דיברתי גם עם מנהל לשכתו כמה פעמים בסוף 1954 ובתחילת 1955. קיבלתי אפילו פעם תשובה חיובית והוא כבר נתן הוראות, אחר כך נתברר שהוא לא נתן. אין לזה כל קשר לענין זה. עקב דבריו של שר החקלאות נתקלתי שוב במידה של אפליה גלויה וחסודה. אין בזה שום הפתעה בסבילי, זו סיטה של בחלאות, יוצרים משהו, טומרים את הענין בסוד כדי שמעטים ידעו, ואלה שיוודעים כמובן נהנים מהענין, אחרים אינם דורשים כי אינם יודעים. זו פעולה שמתגלית במקרה בוועדת הכספים, שאינה נתונה לשום פרסום, לשום מסגרת מסגרת תקציבית, לשום דו"ח. ואם אדם רוצה או אינו רוצה - הוא מוכרח להוציא מסקנות.

א. הרצפלד:

לשאלה זו אין לי מה להגיד, אני סומע שהיא תועבר לאוצר.

אבל אני רוצה להציע הצעה, חבר הוועדה חזני עורר פה שאלה בקשר לשיכון לנוער העולה, זו שאלה חשובה מאד. למעשה השאלה מכוונת לאגף השיכון ובעקיפין לאוצר. היות ואני יודע שדברים רבים מצטברים בטוח השיכון, אני מכיר הרבה עניינים בקשר לזה, אני רוצה להציע הצעה. בקרוב תהיה הצעת תקציב. בעיית הנוער היא השנה בהיקף רחב - אם זו הקליטה במסקים הצעירים, אם זו שאלה של התנועה, סן העיר לכפר, אם זו שאלה של חיסול המעברות או אם זו שאלה של קליטת העליה - שאלת השיכון היא כרגע אחת הבעיות החמורות ביותר ואינני יודע אם יש עוד בעיה דומה לה. יש לי בקשר לבעיה זו לא רק יחס, יש לי גם דעה שונה משל כולם. אבל אסרתי לכם: דברים רבים שאינכם יודעים עליהם הרבה ישנם. אינכם יודעים כמה אנחנו נתקלים בבעיית השיכון, ואני בטוח שתקציב הפיתוח של השנה הבאה יקצץ בזה בוודאי עוד יותר ובנקודה החלטה ביותר. לכן אני מציע לוועדה שהיא לא תהיה בין אלה שיצטרכו לראות את התקציב ולדבר עליו, אלא שהיא גם תיחקר יוזמה לידיה לפני כן, זה בוודאי יהיה לברכה. יכול להיות שהיינה דעות שאיננו יכולים להקדיש כספים למטרת שיכון ואפילו לדברים הדחופים ביותר, ואז תהיה תשובה גם לחבר הוועדה חזני, אם אנחנו יכולים למשל ליישב אנשים בצריפים או באוהלים. אני יודע היטב את המצב ולפני הרשימה מהשנה שעברה, שהיא כבר היום עומדת במצב שאין כיסוי, היא עומדת בסימן של קיצוץ. אם יבקשו תוספת אני אעזור בכך, אבל אינני רוצה להיות מהצועקים ולא בענינים. לכן אני מבקש מיושב-הראש לקחת עליו את היוזמה בשאלת השיכון, שזו תהיה שאלה מיוחדת שנדון בה עוד לפני הגיע אלינו התקציב.

י. ספיר:

אינני חושב שזה צריך להיות ויכוח משפחתי בין תנועת המושבים והפועל המזרחי. יש פה כמה צדדים עקרוניים. יש תקציב פיתוח ולא תמיד אנחנו יודעים כיצד

ס.י.

הוא מתחלק. אבל זה ענין למסרד החקלאות ואפשר יהיה לקבל פה איזו תמונה בצורות שונות ולמטרות שונות. יש בתקציב הפיתוח סעיפים טובים וסכומים שונים לחקלאות. איך זה מתחלק, לפי איזה כללים - זו בעיה אחת שאני רוצה להעמיד.

דבר שני הוא אסראי שניתן מחוץ למסגרת התקציב. יש אסראי בנקאי במסגרת הרגילה ויש אסראי בנקאי שניתן לפי הוראות של הממשלה. כענין זה אין לנו ידיעות.

עכשיו יש מצד אחד הממשלה ומצד שני הסוכנות. הסוכנות גם היא נותנת לפעמים לאותם הישובים ולאותם המטקים החקלאיים באופן מקביל לממשלה הלוואות בצורות שונות, שאינן מופיעות בשום מקום. לפעמים זה לא מתנהל באותו זמן, אבל זה נכנס לגבול אותו הדבר.

אני מוכן לעודר את האלה של הטיסה, שבהתחלה כאשר מופיע העולה הוא איש הסוכנות, אחר כך הוא עובר לממשלה, אחר כך במובן ידוע הוא טוב בסוכנות. לפעמים זה מזכיר לי בהרבה מאד את האדמיניסטרציה של הברון שקראנו עליה תגר. אני הייתי מעמיד את השאלה באופן אחר, ואני חושב שבנדון זה יש למסרד החקלאות תפקיד לא רק של מעביר אינפורמציה, אני רוצה להפנות את השאלה לשר החקלאות: האם אפשר לקבל במסגרת של שנת הכספים הקודמת איך חולקו הכספים של התקציב, מה מצב האסראי שניתן למסך החקלאי בכללותו ומה היתה המציאות, ואם אפשר לקבל את התמונה של מחזור ההלוואות הניתנות על-ידי הסוכנות ולמי. אז תהיה תמונה מלאה של כל האסראי, בין מתקציב הפיתוח ובין התקציב הבנקאי המיוחד שניתן לפי הוראות הממשלה, אז יהיה יותר קל להציע הצעות שיש לנהוג לפי כללים ולא לפי מקרה, שהמסק הזה פנה וקיבל ואחר לא פנה ולא קיבל.

הצעתי היא לקבל תמונה מלאה של כל הכספים הניתנים באופן יסיר על-ידי הממשלה או לפי הוראותיה, ואם אפשרי - גם כספי הסוכנות.

הינ"ר י. גורדי:
בדרך כלל אנחנו צריכים לבקש חומר לדועדת הכספים דרך שר האוצר, החשב הכללי, דרך במקרה שהם אינם יכולים לספק לנו את כל הפרטים, הם צריכים להסתיע במסרדים אחרים. אינני חושב שאנחנו צריכים לפנות למסרדים מטעמיים שונים, ואין כל סיבה שלא נקבל את החומר הזה.

אני רוצה להביא לידיעת חברי הוועדה את המכתב שקיבלתי מהמחלקה לעליית ילדים ונוער בסוכנות ואת התשובה שלי. הם פנו אלינו בבקשה שנחליט בוועדת הכספים על הקצאת 500 יחידות דיור לקליטת נוער עולה. כן נאמר שמסורת זו של התערבות ועדת הכספים קיימת מסנים וחשובה מאד עכשיו בקשר להרחבת קליטת הנוער העולה. הם זקוקים עכשיו לא רק לנשק ולכסף כי אם גם לאנשים צעירים שיחנכו אותם לתפקידים חלוציים ובטחוניים. ייתכן שתשובתי תעורר ביקורת. עניתי שלא מצאתי עקבות של דיון כזה בוועדת הכספים, ומסום כך אין אנחנו יכולים לספל בזה עכשיו. לא יכולתי להסיב אחרת, ובדרך כלל נראה לי שוועדת הכספים איננה לדון בפניות של גופים אליה - ולו גם גופים חשובים בעניני שיכון, אלא במסגרת הדיונים שלה על תכניות שיכון. אבל על-ידי דיון בפניות של גופים שונים אנחנו יוצרים תקדים שגופים אחרים יפנו לוועדה בבקשה לספל בעניניהם לא רק בשדה השיכון. אם גוף מסויים פונה בתלונה, שבמסגרת תכנית מסוימת - אם זה שיכון או תכנית אחרת המבוצעת על-ידי מסרד הממשלה השונים - הגוף רואה עצמו מקופח, אז ועדת הכספים פועלת בענין זה. היא פונה לשר האוצר או למבקר המדינה, ופניה זו היא לגמרי בעלת אופי אחד. מר קול איננו סוען שעליית הנוער מקופחת, אלא הוא מבקש שנמליץ להקצות 500 יחידות דיור, כיצד יכולה לעשות זאת ועדת הכספים? לפנות למסרד האוצר או מסרד העבודה ולהמליץ - היא אינה יכולה לפעול בשיטה כזו. לכן מצאתי לנכון להסיב מה שהשנתי.

ס.י.

ועדת הכספים
22.11.56

ס. חזני:
 סר החקלאות אמר שבתוך הסכום של 105 אלף הלירות שהועמדו לרשות קרן המושבים היו 5,000 לירות לסמינר לעולים, בקשר לזה יש לי ארבע שאלות: א) האם היתה זו הקצבה או הלוואה; ב) אם זו היתה הלוואה - מי ערב והאם היו בטחונות כמקובל; ג) אני מחשיב מאד סמינר לעולים, זה אחד האמצעים להתערות והשתרשות העולים, ונוודאי שאתה האחרון לפגוע בפעולה כזו. אבל השאלה היא האם מוצדק הדבר שכספים המיועדים לאשראי בשביל הרחבת הייצור יופנו לסמינר לעולים; ד) אם סמינר של עולים מזרם התיישבותי אחר יפנה ויבט עזרה כזו לקיום הסמינר - האם הוא ייענה.

א. בהיר:
 אני חוזר להצעתו הקודמת של חבר הוועדה חזני בענין שהעמידו לסדר היום, ומציע לדון בו בהסתתפות סר האוצר.

בענין עליית הנוער, אני מבקש את יושב-הראש לקיים עוד איזה חילופי דברים בין חברי הוועדה. זה ענין חשוב הדורש דיון רחב.

סר בצר:
 אני רוצה לענות לחבר הוועדה בדר, תמיד כאשר פניתם - קיבלתם, לפעמים הודענו בסלפון למרכז תנועת החירות: עליכם לקבל בבנק מרכזי 10,000 לירות, איש לא רצה לקבל ידיעה, ושלוחה ימים הידיעה התבלגלה והבנק היה נאלץ לפנות שנית ולבקש שתבואו לקבל את הכסף. אולי לא ידוע לך שבחודש שעבר קיבלתם 20,000 לירות. בכל אופן אין אצלנו אפליה.

סר החקלאות ק. לוז:
 לשאלתו של חבר הוועדה חזני: 5,000 הלירות ניתנו כהלוואה באותם התנאים שניתנה ההלוואה כולה. אשר לבטחונות - לענין זה דאג הבנק. באיזו מידה אפשר יהיה להסתמך בסכומים דומים כאשר יפנו בענייני סמינר לעולים אחרים - הסכום הוא כה פעוט שבמסגרת כזו באופן יחסי יכול להיות שהלוואות כאלו אפשר יהיה לסדר. בהלוואה זו חלק של הכסף הוא של משרד החקלאות וחלק של הבנק לדיסקונט. אתה יכול להניח ש-5,000 לירות ניתנו מכספי הבנק, במשא ומתן ישיר בין תנועת המושבים והבנק, אבל רק חלק הוא של משרד החקלאות.

היו"ר י. גורץ: אני נועל את הישיבה.

הישיבה נסתיימה בשעה 13.30.